

فقه اسلامی

من یرد الله به خیر ا یفقهه

فی الدین .

(حدیث شریف)

"کسی که خداوند به وی اراده خیر فرماید

او را در امور دین دانشمند می سازد"

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ○

وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ○ وَأَخْلِلْ عُنُقَهُ

مَنْ لِي سَانِي ○ يَفْقَهُوا قَوْلِي ○

(قرآن کریم)

"ای زما پروردگاره! زما سینه را پراخه کره!

او زما امر (درسالت) راته آسان کره! او زما

له ژبی خخه غوته پرانیزه! چی (خلک) زما په

خبرو (نسه) و پوهیبری"

فبروری 2020

جمادی الاول

شماره دو صد شصت و نهم

سیرت نبوی صلی الله علیه و سلم

سیرت در اصطلاح: سیرت در اصطلاح یعنی قصه زندگی و تاریخ آن، مثلاً اگر بگوییم، سیرت فلان شخص را خواندم؛ یعنی قصه زندگی و تاریخ حیات او را مطالعه کردم. و اما سیرت نبوی شریف در اصطلاح عبارت از علم است که حیات رسول اکرم صلی الله علیه و سلم را از ولادت تا وفات بحث و مطالعه می کند. به عبارت دیگر سیرت نبوی شریف عبارت از مجموعه است که حیات رسول اکرم، صفات خلقی و خلقی، جنگها، صلح و روش زندگی با اهل و خانواده و با مسلمانان و غیر مسلمانان و واقعات که در زندگی آنحضرت ثابت و صحیح پیش شده چه قبل از ولادت و بعد از ولادت و قبل از بعثت و بعد از بعثت را شامل میشود.

یکی از مهمترین صفات سیرت نبوی شریف در آن است که علماء هیچ جزء از اجزاء زندگی رسول الله صلی الله علیه و سلم را ترک و فراموش نکردند و تمام جزئیات زندگی او را بدقت ثبت نمودند و خوشبختانه سیرت نبوی به اکثر زبانهای ترجمه و طبع شده است و تنها در زبانهای اروپائی تا حال 1300 کتب در مورد سیرت نبوی به طبع رسیده.

علماء سیرت، زندگی رسول اکرم صلی الله علیه و سلم را در بعد زمانی و مکانی مطالعه و ثبت کرده اند به این معنی:

سیرت نبوی شریف در پهلوی سنت و حدیث بزرگترین میراث نبوی برای مسلمانان است. مسلمانان از اول قرن هجری قمری اهتمام زیاد به ثبت زندگی پیغمبر صلی الله علیه و سلم داشتند و سیرت نبوی را مصدر اخلاق و اداب می دانستند. تا امروز میراث نبوی شریف در جمله مصادر شریعت در تمام مذاهب اسلامی مقام ارجمند را دارد. تا یک زمان سیرت داخل سنت و حدیث مطالعه می شد اما بعداً بحیث علم مستقل بنام علم سیرت نبوی از سائر علوم اسلامی جدا و مستقل بحث و تحقیق شد. تقسیم میراث نبوی به علوم مختلف معنی قطع رابطه را با یکدیگر ندارد و با استقلالیت ارتباط محکم بین سنت و حدیث و سیرت موجود است و هر سه علم «سیرت، سنت و حدیث» در مجموع مصدر قانون و روش زندگی برای مسلمانان میباشد.

مفهوم سیرت نبوی:

سیرت در ادبیات زبان: سیرت در ادبیات زبان به معنی طریقت و حالت و روش است. در قرآن کریم میخوانیم: «سنعیدها سیرتها الأولى * طه: 21». سیره در اصل به معنای حالت و هئیت سیر است، ولی به صورت مجاز، بر هر صفت و حالتی اطلاق میشود.

سیرت نبوی /

بعد زمانی : از ولادت در عام فیل تا وفات در 12 ربیع الاول سال 11 هجری قمری در مدینه منوره به عمر 63 (571-632 میلادی).

بعد مکانی : ولادت در مکه و نزول وحی در مکه در سن 40 سالگی ، هجرت به مدینه منوره در عمر 53 سالگی و زندگی در مدینه مدت 10 سال.

اهمیت مطالعه سیرت نبوی شریف : مطالعه و فهم و ادراک سیرت نبوی برای هر مسلمان اهمیت خاص دارد و ممکن نیست مسلمان بدون فهم و مطالعه و تطبیق سیرت نبوی در زندگی خود بتواند بصفت یک مسلمان کامل زندگی داشته باشد. میتوان اهمیت مطالعه سیرت به نقاط ذیل اینطور خلاصه کرد:

1) سیرت تفسیر از قرآن کریم است ، سیرت تفسیر تطبیقی و عملی قرآن کریم میباشد به دلیل اینکه رسول الله صلی الله علیه وسلم قرآن زنده بود که در جامعه حرکت داشت و زندگی آنحضرت تفسیر عملی و نمونه از اسلام و قرآن بود . أم المؤمنین بی بی عائشه از سیرت نبوی و ارتباط آن به قرآن کریم بهترین قول را گفت : « کان خلقه القرآن » اخلاق او قرآن بود.

2) ارتباط قلوب به صاحب سیرت . از مطالعه سیرت نبوی و فهم صحیح از زندگی صاحب رسالت قلوب مؤمنین به آنحضرت ارتباط محکم و مستقیم پیدا می کند.

3) قدوه حسنه ، رسول اکرم صلی الله علیه و سلم نمونه خوب برای همه انسانها است و زمانی انسان میتواند از قدوه حسنه پیروی کند که سیرت آنرا بداند.

4) سیرت نبوی جمع احادیث نبوی مصدر دوم بعد از قرآن در مصادر شریعت حساب می شود به دلیل اینکه سنت نبوی شامل اقوال و افعال و تقریر است . علم حدیث در مقام اول به اقوال استوار است و افعال و تقریر شامل سیرت نبوی می باشد . (تقریر یعنی یک واقعه و یا قول در حضور رسول اکرم صلی الله علیه و سلم واقع و یا گفته شده و آنحضرت در مورد آن سکوت کرده و منع نفرموده اند) .

5) سیرت جزء از مطالعات تاریخ اسلام است .

اهداف از مطالعه سیرت نبوی :

1. معرفت به رسول اکرم صلی الله علیه وسلم از جهات مختلف.
 2. معرفت از بشریت رسول اکرم و به آنچه بشر به آن مواجه میشود.
 3. معرفت به صفات نبی الله و امتیاز او از ناحیه بشر بودن نسبت به انسانهای دیگر.
 4. معرفت به رسول اکرم بصفت قائد عظیم که تاریخ مانند و مثال آنرا ندارد.
 5. معرفت به رسول اکرم بصفت شوهر و پدر و روش او در منزل با همسران و اهل بیت.
 6. معرفت به روش آنحضرت با بزرگسالان و اطفال و جوانان و همسایه ها و اقارب و با دشمنان و حیوانات.
 7. معرفت به حالت و ارتباط او با انبیاء و رسل و درجات بلند او در بین انبیاء صلوات الله علیهم اجمعین
- مصادر که از طریق آن سیرت نبوی شریف را می دانیم : قرآن کریم ، سنت نبوی و اقوال صحابه رضی الله عنهم .

جمع و تدوین سیرت نبوی شریف :

مسلمانان از اولین روزها اهتمام به جمع سیرت نبوی داشتند و اما ثبت سیرت از نصف اول قرآن اول هجری شروع میشود . از آن زمان میتوان از سهل بن خیثمه انصاری (60 هـ) و ابن عباس (78 هـ) و سعید بن سعد بن عباده (قرن اول) و سعید بن المسیب (94 هـ) و ابان بن عثمان بن عفان (105 هـ) و عروه بن الزبیر بن العوام (94 هـ) و غیره یاد کرد . این گروه دانشمندان در نصف قرن اول هجری قمری بعضی از جوانب زندگی رسول الله صلی الله علیه و سلم را ثبت کردند و بعد از این گروه دایره نوشتن و ثبت سیرت نبوی وسعت بیشتر یافت .

سیرت نبوی /

روش ثبت سیرت نبوی شریف در ابتداء شفوی بود و منهج و روش ثبت سیرت در آن وقت سه مرحله را پیمود: شفوی در این مرحله معلومات از مصادر اولی جمع می شد و عموماً مصادر شفوی بود، مرحله دوم تدوین و حفظ بود و مرحله سوم نوشتن.

سیرت استقلالیت خود را بصفت علم مستقل با مشهورترین شاگردان الزهری محمد بن شهاب (124)، محمد بن اسحاق المدنی المطلبی (152) بدست آورد و بعداً الواقدی محمد بن عمر (207) و ابن سعد (محمد بن سعد) البصری (230) روش مستقلانه را در ثبت و تدوین سیرت نبوی اختیار کردند که تا امروز ادامه دارد.

از نصف اول قرن هجری تا امروز مسلمانان توجه و عنایت خاص به سیرت نبوی که شامل تدوین و شرح و اختصار و موضوعات عام و خاص مربوط به سیرت و همچنان تقسیم سیرت به ابواب مختلف است داشتند.

در عصر حاضر بحث و تحقیق سیرت نبوی اتجاه علمی را بخود گرفت و به روش جدید بحث و تدوین شد. دکتور محمد حسین هیکل یکی از شخصیت های معروف این اتجاه علمی معاصر به حساب می آید. کتاب (حیات محمد) به روش علمی معاصر تدوین یافت و بعد از هیکل نویسنده معروف مصری فرید وجدی (السیرة المحمدية) و محقق و مؤرخ عراقی دکتور جواد علی (تاریخ العرب فی الاسلام) را نوشتند.

هیکل در مقدمه خود دلیل تدوین علمی سیرت را به روش جدید و معاصر اینطور توضیح میدهد: مدت زیاد در این مورد تفکر نمودم و تفکر مرا به مطالعه حیات محمد صلی الله علیه وسلم صاحب رسالت اسلامی که از یکطرف هدف طعن عیسویت و از طرف دیگر جمود مسلمانان بود، خواستم تا با روش معاصر غربی حیات رسول الله را بحث کنم.

السیرة المحمدية تألیف وجدی محمد فرید وجدی یکی دیگر از نمونه های بحث علمی معاصر در سیرت است.

وجدی می گوید: روش قدیم که به روش قصه ها و روایات و اشعار بود برای ضرورت عصر حاضر کافی نیست.

محمد الغزالی روش جدید و معاصر را در تدوین سیرت نبوی ایجاد کرد. الغزالی کوشش کرد تا موضوعات خیالی و غیر حقیقی که داخل کتب سیرت شده آن را از کتب سیرت بیرون کند به عبارت دیگر پاکسازی را در کتب سیرت بوجود آورد. الغزالی از روش علمی که علماء سنت پیروی می کردند در تدوین سیرت نبوی کار گرفت و جرأت کرد تا آنچه از سیرت نیست و داخل سیرت شده از کتب سیرت بیرون کند. و از جانب دیگر الغزالی با استفاده از علم تحقیقات معاصر در نوشتن سیرت نبوی استفاده کرد.

در افغانستان در ساحة سیرت نبوی زیاد کار نشد و سیرت نبوی داخل برنامه های تعلیمی مدارس نگرید و بحیث مضمون مستقل قبول نشد و حتی اخلاق که اولین درس سیرت است، ارتباط به سیرت نبوی داده نشد و همچنان سیرت نبوی بحیث علم مستقل نه در مکاتب عالی و حتی پوهنتون تدریس نمی شد. استاد دکتور عبدالستار سیرت در تدوین سیرت نبوی با تجربه های که از تدریس سیرت نبوی شریف داشت کوشش کرد تا سیرت نبوی شریف را به صورت برنامه های تدریسی بیاورد. استاد پروفیسور سیرت صاحب، سیرت نبوی را به سه مرحله تقسیم کرد: قبل از ولادت، از ولادت تا نبوت، از نبوت و رسالت تا وفات. در این اواخر مطالعات داکتر صاحب سیرت بصورت دی فی دی و کسیت و سدی به نشر رسید و مطالعه آن برای جوانان عزیز بسیار مفید است و امید است بزودی بحیث کتاب مستقل طبع شود. حضرت محمد هاشم المجددی، تحقیق در موضوع سیرت داشت که بنام «سیرت نبوی صلی الله علیه وسلم» در اسلام آباد به طبع رسیده بود و

فقه اسلامی آنرا در سال 2009 در امریکا مجدداً طبع کرد.

علماء و دانشمندان در مورد تاریخ ثبت سیرت نبوی اقوال مختلف دارند و اما در یک نقطه اتفاق بین علماء موجود است که ثبت و کتابت سیرت نبوی شریف از او اسط قرن اول هجری شروع میشود. اگر تسلسل تاریخی ثبت و نوشتن سیرت نبوی را بررسی و تحقیق نمائیم میدانیم که اولین کتاب در سیرت نبوی شریف را: محمد بن اسحاق بن یسار بن خیار القرشی متولد سال 80 هجری اولین عالم بود که کتاب سیرت نبوی را تألیف کرد. محمد بن اسحاق، انس بن مالک و سعید بن المسیب و سالم بن عبدالله بن عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنهما را دید بود و مدتی در مدینه منوره اقامت داشت و از مردم راجع به سیرت نبوی شریف شنیده بود.

امام شافعی و امام البخاری او را بلقب امیر المؤمنین در حدیث یاد کردند. ابن اسحاق تمام روایات را در مورد سیرت نبوی شریف جمع کرد و اکثر روایات او بدون سند بود و این یگانه عیب در کتاب او بود.

مؤرخ عبد الملک بن هشام کتاب ابن اسحاق را اصلاح کرد و قصه های که سند نداشت آنها از کتاب او بیرون ساخت و همچنان اکثر اشعار را که شعراء از کسی نشنیده بودند و ابن اسحاق ذکر کرده بود حذف نمود. ابن اسحاق در سال 151 هجری وفات کرد و ابن هشام سیرت ابن اسحاق را از طریق شاگردش زیاد البکانی بدست آورد.

کتابت و ثبت سیرت عمل انسانی است و در عمل انسان اشتباه و اخطا می باشد لذا در انتخاب کتب سیرت باید توجه داشت خصوصاً برای آنانکه معلومات اسلامی و ثقافت و فرهنگ دینی شان ابتدائی است.

برای فهم بیشتر از کتب سیرت بهتر است (مصادر تلقی السیرة النبویة) تألیف دکاتور محمد انور محمد علی البکری را مطالعه کرد. و همچنان از علماء معاصر کتاب شیخ الالبانی (صحیح السیرة النبویة) ، و کتاب (خاتم النبیین صلی الله علیه و سلم) تألیف محمد ابی زهرة ، کتاب دکاتور اکرم العمری را بدقت مطالعه نمود.

معروفترین کتب سیرت :

- سیرت ابن هشام
- الشفا بتعریف حقوق المصطفی ، تألیف قاضی عیاض
- الروض الأنف فی شرح سیرة ابن هشام ، ابی القاسم السهیلی.
- الفصول فی اختصار سیرة الرسول ، ابن کثیر.
- الرحیق المختوم ، صفی الرحمن المبارکفوری.
- نبی الرحمة ، محمد مسعد یاقوت.
- زاد المعاد فی هدی خیر العباد ، ابن القیم.
- محمد کأنک تراه ، عائض القرنی.
- فقه السیرة ، محمد الغزالی.
- فقه السیره ، محمد سعید رمضان البوطی.
- السیرة النبویة کیف نبنی دولة قوية ، محمد مسعد یاقوت.
- المنهج الحرکی للسیرة ، منیر الغضبان.
- الیسرة النبویة ، عرض وقائع و تحلیل أحداث ، علی محمد الصلابی.
- نور الیقین فی سیرة سید المرسلین ، محمد الخضری.
- فقه السیرة ، محمد سعید البوطی.

و همچنان مطالعه پنج کتاب معاصر در سیرت نبوی شریف حتمی و ضروری است:

اول: الرحیق المختوم ، تألیف شیخ صفی الرحمن المبارکفوری. این کتاب در مسابقه جهانی سیرت نبوی در سال 1396 هجری که از طرف رابطہ العالم الاسلامی ترتیب و تنظیم شده بود مقام اول را گرفت.

دوم: فقه السیرة ، تألیف ، دکاتور محمد سعید رمضان البوطی.

سوم: فقه السیرة ، محمد الغزالی.

چهارم: السیرة النبویة ، شیخ ابی الحسن الندوی در 500 صفحه.

پنجم: محمد رسول الله... منهج و رساله در 4 جلد، تحقیق شیخ محمد الصادق عرجون.

نوت: ساده و آسانترین کتاب برای آنانکه ابتدائی هستند کتاب: احمد زینی دحلان بنام «الآثار المحمدية» است. مطالعه تمهیدی در سنت و حدیث نبوی صلی الله علیه وسلم جلد اول. تألیف: فضل غنی مجددی، سپتمبر 2012 کال فورنیا.

برای دریافت کتب سیرت برای اطفال مراجعه شود: عنوان: السيرة النبوية alukah.net/sharia/0/79975 للاطفال.

معرفی بعضی مراجع برای مطالعات سیرت نبوی شریف:

السيرة النبوية / مكتبة المنتظر / almonldr.blogspot.com, 2015/08, blog-post_92 / www.sm3ha.com / www.civilica.com / <https://nooralmahdy.yoo7.com> / <https://vista.ir> / www.noorlib.ir, book, bookview / fawikishia.net / wikifeqh.ir / library.um.ac.ir / www.ensani.ir

شکر نعمت سیرت نبوی

دکتور یوسف القرضاوی

سیرت نبوی شریف بعد از قرآن کریم نعمت دوم است. سیرت نبوی، سیرت علمی تدوین شده، سیرت تاریخی ثابت، سیرت متکامل ادوار، از ولادت تا وفات، سیرت شامل و جامع که حیات نبی صلی الله علیه وسلم را با وقایع و احداث بصورت مکمل و متوازن به ترتیب که اسلام زنده و قرآن تفسیر شده و مبادی اسلامی را شامل است میباید.

زندگی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم همه اش تطبیق عملی از قرآن کریم است. سیرت متکامل و زنده را در نزد پیروان هیچ دین یافته نمیتوانیم. مسلمانان بطور دائم باید شکر نعمت سیرت را بجا آورند.

نظر جامع الازهر در مورد ترک سنت

سؤال: آیا کسیکه استقلال سنت را در اثبات واجب و

تحریم انکار کند کافر میشود یا خیر؟

بسم الله الرحمن الرحيم، و الصلاة والسلام على سيد المرسلين سيدنا محمد و على آله و صحبه و التابعين، و بعد:

أحكام نزد جمهور به پنج قسم تقسیم می شود:

واجب: ثابت می باشد به نص قطعی الثبوت و قطعی دلالت (باین معنی که معنی واحد را دارد و مجتهدین در معنی آن با اختلاف ندارند)، از کتاب الله و سنت متواتر رسول الله.

محرم: شارع از متکلف ترک آنرا کرده، به دلیل قطعی و ثبوت قطعی دلالت، از کتاب الله و سنت متواتر رسول الله.

مندوب: شارع عمل کرد به آن را طلب نکرده، در عمل کردن به آن فاعل آن داخل ثواب و در عدم عمل کرد آن معاقبت یا حساب نمی شود.

مکروه: شارع امر به ترک آن نکرده، فاعل آن در ترک آن داخل ثواب و در عمل کرد آن معاقبت نمی شود.

مباح: متکلف اختیار بین ترک و عمل کرد به آن را دارد، و دلیل به حرمت آن نیامده.

سنت تقسیم میشود به: متواتر و آحاد.

متواتر: روایت شده از یک جمع از یک جمع دیگر که محال است در کذب با هم اتفاق کنند. الحازمی در شروط أئمة الخمسة در صفحه 37 می نویسد: «اثبات متواتر در حدیث کار مشکل است».

نظر جامع الارهدر مورد ترک سنت /

سجده شکر

برادر گرامی القدر جناب نجیب کوچی از جرمنی در مورد سجده شکر سؤال کرده می نویسند که در وسائل اجتماعی در مورد فضیلت سجده شکر احادیث زیاد آورده میشود و عده در صحت آنها شک دارند و سؤالات را مطرح میسازند. آیا سجده شکر سنت است و یا واجب و یا مستحب و آیا اصل شرعی دارد؟ قبل از اینکه به سؤال جواب داده شود بهتر است در موضوع سجده شکر نظر علماء اسلام را بحث و تحقیق کرد.

معنی سجد شکر:

در ادبیات زبان: سجده یعنی خم کردن و گذاشتن جبین بالای زمین.

ابن فارس در ماده (سجد) ، «سین و جیم و دال» می گوید که دلالت به ذل ، تذلل (مبالغه در ذل) ، تطامن یعنی آرامش پذیری ، سکون ، تضرع را معنی میدهد.

سجده در اصطلاح: گذاشتن اعضاء هفتگانه در زمین است.

شکر: ابن فارس می گوید: «شین و کاف و راء» ، معنی آن ثناء و اما شکر در اصطلاح یعنی شکر کردن بنده از تمام نعمت های که خداوند انعام کرده به معنی دیگر شکر خداوند متعال را در نعمت های او و برداشت مشکلات و سجده در حصول یا رسیدن خیر از طرف الله به بنده ، یک سجده مثل سجده نماز است.

نظریات فقهاء در مورد سجود شکر

فقهاء در حکم سجده شکر با هم اختلاف دارند یک گروه آنرا سنت و گروه دیگر غیر مشروع می دانند. فقهاء و علما مذهب حنفی می گویند که سجده شکر سنت است و این رأی ابو یوسف و محمد شیبانی دو شاگرد و یار امام ابو حنیفه است و به همین نظر فتوا داده اند. امام

الشاطبی در جزء اول «الاعتصام» صفحه 135 می نویسد: جمهور باین نظر اند کسیکه استقلال سنت متواتر را در اثبات واجب و محرم انکار کند کفر نموده ، می گوئیم اغلب سنت های عملی متواتر است.

در مورد استقلال سنت آحاد در اثبات واجب و محرم بین علماء اختلاف نظر است. امام شافعی و آنانیکه از او متابعت می کنند باین نظر اند که کسیکه در احکام عملی نماز و روزه و حج و زکات سنت آحاد را انکار بکند کافر است، و کسیکه آحاد را در احکام عملی و الهیات و رسالات و اخبار آخرت و غیبات انکار کند کافر نمی شود ، زیرا احکام عملی ثبوت نمی شود مگر به دلیل قطعی از کتاب و سنت متواتر رسول الله

امام ابوحنیفه و آنانیکه از او پیروی دارند باین نظریه میباشند که سنت آحاد در اثبات واجب و محرم استقلال ندارد ، چه واجب عملی باشد یا علمی و منکر آن کافر گفته نمی شود. علمای اصول فقه حنفی باین نظر.

محمد عبده می گوید: قرآن کریم دلیل وحید است که اسلام در دعوت خود به آن اعتماد دارد، اما بغیر از آنچه در احادیث که سند آن صحیح و یا مشهور به ضعف باشد واجب قطعی نیست.

امام شاطبی در کتاب خود «الموافقات» می گوید که سنت در اثبات واجب و محرم مستقل نیست ، زیرا وظیفه سنت فقط خاص ساختن عام قرآن، مقید ساختن مطلق آن و تفسیر مجمل آن است و لازم است که به احادیث متواتر باشد نه به آحاد.

پس سنت مستقل به اثبات واجب و تحریم نیست مگر اینکه فعل و یا مضاف به قرآن کریم باشد.

به این اساس کسیکه استقلال سنت را به اثبات واجب و تحریم انکار کند ، او منکر چیزی می شود که در مورد آن علماء اختلاف نموده اند و از جمله علم بضرورت دین نیست پس کافر به حساب نمی آید.

سجده شکر /

الحصکفی می گوید: سجده شکر مستحب است و به همین معنی فتوا میدهد.

علماء حنفی در این معانی با هم اختلاف نظر دارند ، عدۀ از آنان میگویند امام ابو حنیفه سجده شکر را سنت نمی داند و عدۀ دیگر میگویند امام به واجب بودن آن نظر ندارد و می گویند که حجت ابو یوسف و محمد آنچه از ابوبکر و عمر و علی رضی الله عنهم روایت شده میباشد.

ابن عابدین میگوید: فتوا به سنت بودن سجده شکر است و اما نزد امام (ابو حنیفه) نفل یعنی واجب نبودن آن است و اگر سجده شکر واجب میبود در هر لحظه باید سجده میشد زیرا نعمت های خداوند برای بنده بسیار زیاد و دائمی است. گذشته گان میگویند که امام محمد سجده شکر را سنت نمی دانست به عبارت دیگر امام محمد واجب بودن سجده شکر را نفی میکند.

در مذهب مالکی ؛ علماء این مذهب به کراهیت بودن سجده شکر نظر میدهند و در این مورد امام ابن الحاجب رحمه الله می گوید : سجده شکر مشهور است که کراهیت دارد .

فقهاء مذهب شافعی و حنبلی و ظاهریه میگویند سجده شکر مستحب است.

شیخ الاسلام زکریا الأنصاری می گوید: سجده شکر مثل سجده تلاوت خارج از نماز روشی است که در حالت رسیدن به یک نعمت و آمدن شخص غائب و نجات از یک مصیبت مثل غرق شدن و از آتش نجات یافتن ترتیب شده است.

جمهور فقهاء برای سنت بودن سجده شکر به دو دلیل اصرار دارند :

اول : به سورة الحج آیه 77 { يا أيها الذين آمنوا اركعوا و اسجدوا و اعبدوا ربکم و افعلوا الخیر لعلکم تفلحون } . ای کسانی که ایمان آورده اید رکوع و سجود کنید و پروردگار تان را بپرستید و کار خوب انجام بدهید باشد که رستگار شوید. علماء باین نظر هستند که سجده عام است و سجده شکر ضمن این عام داخل است و امام ابن حزم می گوید سجده شکر خوب است.

دوم : سنت نبوی شریف ، از نبی الله صلی الله علیه وسلم تعداد زیاد احادیث روایت شده که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم برای اداء شکر به خداوند سجده کرده است.

شروط صحت سجده شکر :

جمهور فقهاء میگویند که در سجده شکر طهارت شرط است.

ابن حجر می گوید که سجده شکر مانند سجده تلاوت است و در سجده شکر ستر عورت و استقبال قبله و طهارت شرط است.

عدۀ از امامان مذهب مالکی و ظاهری برای سجده شکر طهارت را شرط نمی دانند .

از نظریات فوق میتوان باین نتیجه رسید که سجده شکر مستحب است و در مورد سجده شکر احادیث آمده که رسول اکرم و بعد از ایشان صحابه سجده شکر را بجا آورده اند.

سجده شکر عبادت و شبها به نماز و سجده تلاوت دارد ، پس طهارت شرط آن است .

حدیث که در باب سجده شکر ذکر میشود در کتب سنت ذکر نشده و عدۀ باین عقیده اند که اصل ندارد . امام سید سابق در کتاب معتبر خود «فقه السنة» تحت عنوان سجدة الشکر اقوال معتبر را در مورد سجده شکر اینطور می آورد:

جمهور علماء می گویند که سجده شکر مستحب است برای کسیکه برایش نعمت پیش شود و یا یک مشکل رفع شود . ابی بکر از نبی صلی الله علیه و سلم نقل میکنند که اگر برای او یعنی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم یک امر یا خبر خوش و بشارت دهنده میرسید سجده شکر را برای خداوند متعال بجا می آورد. «روایت شده از ابو داود و ابن ماجه و ترمذی . البیهقی به اساس شرط البخاری روایت کرده که زمانیکه علی رضی الله عنه برای رسول الله صلی الله علیه وسلم از اسلام آوردن همذان خبر داد ، رسول الله صلی الله علیه وسلم سجده

سجده شکر /

نمود و سر خود را بلند کرد و گفت: «السلام علی همدان ، السلام علی همدان». عبدالرحمن بن عوف می گوید رسول اکرم خارج شدند و من او را متابعت کردم تا اینکه به باغ نخل یعنی خرما داخل شد و سجده کرد و در سجده مدت زیاد باقی ماند و من خیال کردم که وفات کرده باشند ، و بعدا سر خود را بلند نمودند و فرمودند: « ما لك يا عبدالرحمن؟» برای شان حکایت کردم یعنی تصور و خیال خود را بیان کردم ، فرمودند: « جبریل علیه السلام برایم گفت: آیا برایت بشارت بدهم ؟ خداوند عزوجل برایت می گوید: اگر کسی برای تو صلوات بفرستد من برایش صلوات میفرستم ، و کسیکه برای تو سلام بفرستد من برایش سلام می فرستم ، سجده کردم برای خداوند عزوجل شکرآ» روایت کرده احمد . الحاکم گفت: صحت است با شرط شیخین یعنی البخاری و مسلم ، و درمورد سجده شکر از این صحیح تر نمی دانم.

بخاری روایت میکند که کعب بن مالک وقتیکه خبر و بشارت قبول توبه او برایش رسید سجده کرد. احمد ذکر میکند که علی سجده نمود زمانیکه مردمی از خوارج را در بین کشته شده گان دید و سعید بن منصور ذکر میکند که ابوبکر وقتیکه خبر کشته شدن مسیلمه برایش رسید سجده کرد.

سجده شکر مانند سجده نماز نیست و شروط سجده نماز بالای آن تطبیق نمیشود. الشوکانی می گوید: در احادیث باب خاص نیست که دلالت به شرط وضوء و طهارت لباس و مکان برای سجده کند ، امام یحیی و ابو طالب می گویند که در سجده شکر تکبیر نیست و امام یحیی می گوید که در مورد شکر در داخل نماز یک قول هم نیست یعنی در وقت نماز سجده شکر نیست.

در سجده شکر آن شروط که در نماز است نیست مثل طهارت، ستر عورت و حجاب برای زنان و روی آوردن به طرف قبله و غیره. در مورد سلام دادن بعد از سجده شکر از رسول اکرم صلی الله علیه و صحابه چیزی ذکر نشده. در وقت

سجده انسان باید شکر خداوند را بجا آورد به دلیل اینکه هدف و نیت از سجده شکر اداء شکر از خداوند عزوجل است.

امام ابن حزم در مورد سجده شکر و موانع که برای آن وضع کرده اند بهترین رأی را می آورد و می گوید: «إن قراءة القرآن والسجود فيه، ومس المصحف، و ذکر الله تعالی أفعال خیر مندوب إليها مأجور فاعلها، فمن ادعی المنع فی بعض الأحوال كلف أن یأتی بالبرهان». قراءت قرآن و سجود در آن ، مس قرآن، (دست زدن به قرآن) ، ذکر خداوند از افعال خیر و مندوب است و کننده آن اجردارد. کسیکه آنرا را در بعض حالات منع میکند باید دلیل برهان برای آن بیاورد.

مراجع:

1. المعجم الوسیط جلد 1 ص 416
2. ابن فارس ، احمد بن فارس بن زکریاء القزوینی، معجم مقاییس اللغة (3/133) ، باب سین و تاء
3. الجاوی ، محمد بن عمر نووی، نهاییه الزین فی ارشاد المبتدئین (ص 68).
4. الحصکفی ، محمد بن علی ، الدر المختار و حاشیه ابن عابدین (رد المختار) (2/119).
5. حاشیه ابن عابدین (2/119).
6. المبسوط از سرخسی (1/228).
7. المحلی بالآثار (1/95).
8. سنن ابی داود ، کتاب الجهاد ، باب فی سجود الشکر. ابن ماجه ، محمد بن یزید القزوینی ، کتاب اقامة الصلاة و السنه فیها ، باب ما جاء فی الصلاه و السجده عند الشکر.

Mogaddedi Fazl Ghani
201 Washington Blvd # 104
Fremont, ca 94539
U.S.A

Tel (510) 979 – 9489

fazlghanimogaddedi@yahoo.com

Islaminfo.one